

EDUSKUNNAN TALOUSVALIOKUNNALLE

Asia: KAA 4/2023 vp Sähkön hinta kuriin

Kuluttajaliitto ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto kansalaisaloitteeseen liittyen.

Kansalaisaloitteessa esitetään, että eduskunta ryhtyy kiireellisesti selvittämään lainsäädäntömahdollisuuksia hintakaton säätämiseksi sähkölle, jotta kansalaisille ja elinkeinoelämälle turvattaisiin kohtuuhintaisen sähkön saanti myös poikkeusolosuhteissa. Aloite on tehty syksyllä 2022.

Kuluttajaliitto yhtyy kansalaisaloitteessa esitettyyn huoleen siitä, turvaako nykyinen sähkön hinnan määräytymismalli riittävästi loppukäyttäjien kohtuuhintaisen sähkön saantia myös poikkeuksellisissa olosuhteissa. Viime talven (2022-2023) erityiset olosuhteet ja sähkön hinnan huomattavat vaihtelut ovat nähdäksemme osoittaneet, että markkinamalli ei toimi parhaalla mahdollisella tavalla loppukäyttäjien näkökulmasta. Sähkö on perushyödyke, jota ilman ei tänä päivänä monikaan pärjää, joten sillä on erityinen asema ja tämä on huomioitava myös lainsäädäntötyössä.

Kuluttajaliitto on useissa lausunnoissaan ja kuulemisissa myös eduskunnan talousvaliokunnassa peräänkuuluttanut toimia, joilla turvattaisiin kohtuuhintaisen sähkön saanti kotitalouksille myös poikkeusolosuhteissa. Tämän lisäksi liitto on tuonut esiin tarpeen tukea kotitalouksia viime talven hintakriisin aikana ja sen jälkeen. Liitto on pitänyt esillä tehtyjen tukitoimien oikea-aikaisuuteen ja kohdistumiseen liittyviä näkökulmia ja aivan viimeksi HE88/2023 vp:n käsittelyn yhteydessä esittänyt, että talousvaliokunta edellyttäisi hallituksen viipymättä selvittävän tehtyjen tukitoimien vaikuttavuutta ja tehdyn arvioinnin pohjalta paremmin toimivan tukimekanismin luomista jo ennakkollisesti mahdollisten tulevien hintakriisien varalle.

EU:ssa on parhaillaan vireillä sähkömarkkinoiden markkinamallia koskeva muutosehdotus. Saattaa olla, että on tarkoituksenmukaisempaa säätää asiasta unionin tasolla kuin kansallisesti ja siinä mielessä kansalaisaloitteen esitys lainsäädäntömahdollisuuksien selvittämisestä tulisi yhdistää myös tähän käsittelyyn ja Suomen olla aktiivinen unionin tasolla haettavien ratkaisuiden kehittämisessä. Kansallisesti tulee kuitenkin luoda pohja sille, ettei viime talven kaltaisissa hintakriisitilanteissa kaikkein heikoimmassa asemassa olevat kotitaloudet ajaudu vastaavanlaiseen taloudelliseen ahdinkoon sähkön hinnan takia.

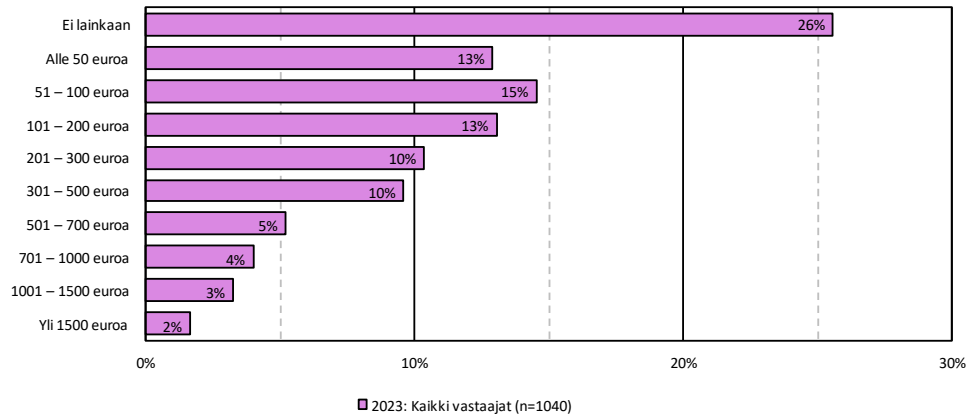
Kuluttajaliiton toukokuussa 2023 teettämän kansalaiskyselyn (N1040, Aula Research) mukaan **kotitalouksien taloudelliset puskurit ovat erittäin pienet**. Jopa yli puolet kotitalouksista arvioi, että kuukausittaiset elinkustannukset voisivat nousta enintään 100 euroa tai muuten edessä olisi taloudellinen ahdinko. Sähkön nousseet kustannukset olivat yksi eniten kotitalouksien tilanteeseen vaikuttaneista tekijöistä. Vastaajista 45 % arvioi sähkön hinnan vaikuttaneen vähintään jokseenkin paljon kotitalouden taloudelliseen tilanteeseen.

Kotitalouksien taloudelliset puskurit

Kaikki vastaajat

Johdanto: kuluneen vuoden aikana inflaatio eli elinkustannusten kasvu on ollut ripeää ja kiihtyvää niin kotimaassa kuin kansainvälisesti

Miten paljon kotitaloutesi kuukausittaiset elinkustannukset (mm. asuminen, elintarvikkeet, energia ja liikenne) voivat enintään nousta nykyisestä ilman, että kotitaloutesi joutuu taloudelliseen ahdinkoon?

28.11.2023

Luottamuksellinen

4

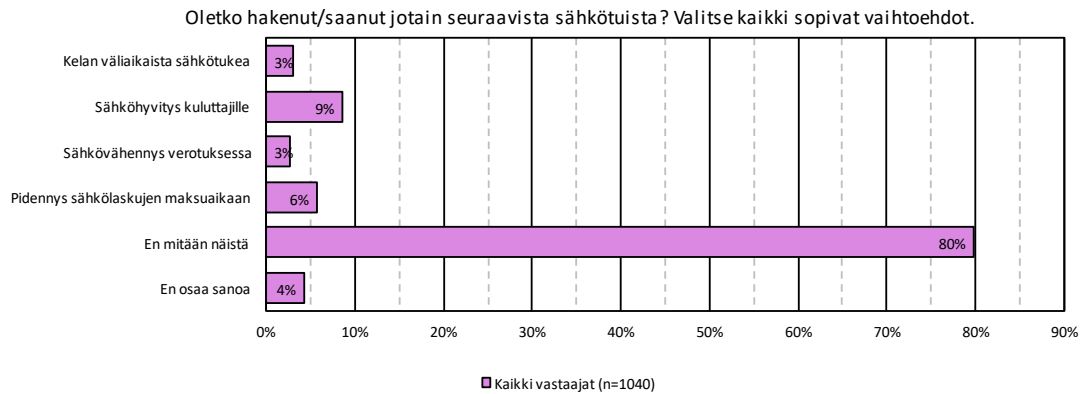
Samassa yhteydessä kuluttajilta kysyttiin myös, ovatko he saaneet/hakeneet jotain kotitalouksille tarkoitetuista tuista kohonneiden sähkökustannusten hyvittämiseksi. Vain 9 % vastaajista kertoi saaneensa sähköhyvitystä, jonka säättämisen yhteydessä nimenomaisesti peräänkuulutettiin nopeaa tarvetta avulle. Jopa 80 % vastaajista ilmoitti, ettei ole saanut/hakenut mitään tukia selviytyäkseen kohonneista sähkölaskuista. (Kuva alla). **Tukitoimien kokonaisuus on osoittautunut kuluttajille varsin vaikeaselkoiseksi ja hankalaksi ymmärtää.** Kuluttajaliiton arvion mukaan moni sellainenkin kotitalous, joka olisi ollut oikeutettu tukiin tai johonkin tukeen, on jättänyt sen hakematta tästä syystä. Tukien kohdentumisessa sekä oikea-aikaisuudessa olisi ollut parannettavaa.

Tukia hakeneista/saaneista (N=171) reilu puolet arvioi, että tuki on ollut joko jokseenkin tai erittäin riittämätön korvaamaan taloudellisten menojen nousua. (Kuva alla).

Sähkötukien hakeminen/saaminen

Kaikki vastaajat

Johdanto: Talvella 2022/2023 sähkönkäytön ja lämmityksen kustannukset olivat monilla kotitalouksilla poikkeuksellisen korkealla, mitä pyrittiin helpottamaan monilla eri toimilla. Näitä toimia olivat esimerkiksi Kelan väliaikainen sähkötuki, sähköhyvitys kuluttajille, sähkövähennys verotuksessa ja pidennykset sähkölaskujen maksuaikaan

28.11.2023

Luottamuksellinen

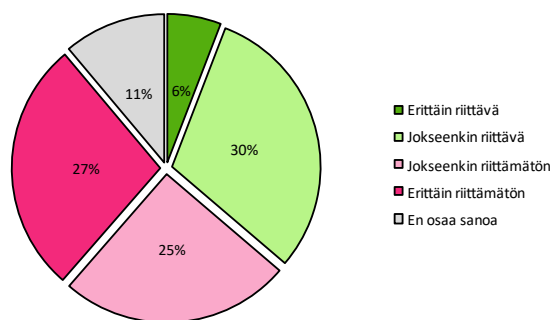
37

Tuen riittävyys

Kuinka riittävä(t) tuki/tuet olivat korvaamaan suuremmista sähkölaskuista aiheutunutta taloudellisten menojen nousua?

Tukea hakenneet/saaneet (n=171)

28.11.2023

Luottamuksellinen

38

Lisäksi Kuluttajaliitto haluaa jälleen muistuttaa siitä, että **eduskunta edellytti keväällä 2023 sähkötukien säätämisen yhteydessä hallitukselta toimia pitkän määräaikaisen ja kalliin sähkösopimuksen tehneiden kuluttajien auttamiseksi. Tämä kuluttajaryhmä on edelleen ilman apua.** Kuluttajariitalautakunta on esittänyt ratkaisusuosituksissaan ohjeita kohtuuttomuuden arvioimiseksi, mutta moni energiatoimialan toimija on jo ilmoittanut, etteivät he tule noudattamaan ratkaisusuosituksia. Kuluttajat jäävät näin ilman tehokasta oikeussuojaa.

Eduskunta on keväällä 2023 useammassakin yhteydessä edellyttänyt, että valtioneuvosto seuraisi tukimekanismien toimivuutta ja ryhtyisi kiireesti toimiin määräaikaisten sähkösopimusten piirissä olevien kotitalouksien aseman kohtuullistamiseksi. Lisäksi eduskunta on edellyttänyt, että työ- ja elinkeinoministeriön johdolla tulisi ryhtyä välittömästi sellaisten lainsäädännöllisten välineiden valmisteluun, joilla kyetään vastaamaan kohtuuttomaan energian hintojen nousuun kuluttajille ja pk-yrityksille poikkeuksellisessa markkinatilanteessa. On varsin harmillista, että näissä asioissa ei ole edetty eduskunnan edellyttämällä tavalla. Kuluttajaliitto toivoo, että eduskunta edelleen edellyttäisi voimakkaasti näiden toimenpiteiden toteuttamista ja kotitalouksien aseman parantamista sähkömarkkinoilla.

Kuluttajaliitto ry

Tiina Vyyryläinen
vaikuttamistyön päällikkö, OTK